

SOVĚTSKÉ DĚLOSTŘELECTVO V LETECH VELKÉ VLASTENECKÉ VÁLKY

Plukovník
doc. PhDr. Karel Adám, CSc.

K vítězství SSSR ve Velké vlastenecké válce přispělo významnou měrou sovětské dělostřelectvo, hlavní palebná síla pozemního vojska a základní prostředek umlčování a ničení nepřítelů jak v obraně, tak i za útoku.

V letech války zaznamenalo dělostřelectvo značný růst po kvantitativní i kvalitativní stránce. Jestliže bojující armáda měla v červnu roku 1941 asi 38 000 děl a minometů, pak v červenci roku 1943 asi 105 000 a v lednu roku 1945 již 107 300.

Kvalitativní změny se projevovaly zvětšováním dostřelu a rychlosti střely, zvyšováním účinnosti a mohutosti náboje i růstem počtu dělostřeleckých zbraní větších ráží. Minomety ráže 50 mm se jako málo účinné začaly v průběhu války z výzbroje vyřazovat. Praporeční minomety ráže 82 mm a plukovní minomety ráže 120 mm, které se v boji osvědčily, zůstaly ve výzbroji a používaly se až do konce války. Dále byl do výzbroje zaveden minomet ráže 160 mm, který se stal mohutným palebným prostředkem divize. Až do roku 1943 tvořily minomety více než polovinu všech dělostřeleckých prostředků Sovětské armády. Později se však tento poměr změnil ve prospěch děl. Mnohé druhy a typy dělostřelecké bojové techniky se modernizovaly a konstruovaly se nové, jako např. kanóny ráže 57, 76 a 100 mm a houfnice ráže 152 mm.

Rychlým tempem se rozvíjelo protitankové dělostřelectvo. Ráže jeho děl se téměř zdvojnásobila, což spolu s používáním podkaliberních kumulativních střel zvýšilo průbojnost více než pateronásobně.

Do výzbroje přicházely ve stále větším počtu protiletadlové kanóny, zejména ráže 37 mm a 85 mm. Jejich počet se v letech války zvýšil více než dvaapůlkrát.

Všechna tato opatření umožnila, že na konci války byl počet minometů a dělostřeleckých hlavních u divize ve srovnání s podzimem roku 1941 téměř dvojnásobný. Váha minometné salvy divize se zvýšila více než sedmkrát a váha salvy děl dvakrát.

Bouřlivě se rozvíjelo reaktivní dělostřelectvo. Poprvé byly ve Velké vlastenecké válce použity raketomety 14. července roku 1941 na úseku obrany 20. armády východně Orši.

Měnila se i organizační struktura svazků a útvarů dělostřelectva. Vývoj organizace dělostřelectva byl zaměřen na zvyšování samostatnosti svazků a svazů v boji a operaci. Souběžně se zvyšováním počtu děl a minometů probíhal nepřetržitý proces zdokonalování organizace divizního dělostřelectva. Koncem války měla divize dělo-

střeckou brigádu, oddíl protitankových kanónů, oddíl samohybných děl a protiletadlový dělostřelecký oddíl.

Po opětovném zavedení střeckých sborů měla řada z nich sborový dělostřelecký pluk, pluk reaktivního dělostřelectva (M-13) a protiletadlový dělostřelecký oddíl. Od roku 1944 měly některé sbory dělostřeleckou brigádu.

V průběhu války se projevila nezbytnost existence armádního dělostřelectva. Od dubna roku 1943 byl organizačně začleňován do vševojskové armády kanónový pluk, stíhací protitankový dělostřelecký pluk a protiletadlový dělostřelecký pluk. V roce 1944 se pak začaly vytvářet armádní kanónové dělostřelecké brigády, stíhací protitankové dělostřelecké brigády a protiletadlové dělostřelecké divize. V zájmu zajištění nepřetržité podpory pěchoty a tanků v boji se vytvářely pluky a brigády samohybného dělostřelectva.

Ke značným organizačním změnám došlo i u dělostřelectva zálohy hlavního velení. Na začátku války se tato záloha skládala z pluků a oddílů a představovala maximálně 8 procent všech dělostřeleckých prostředků. Její rozvoj probíhal po linii vytváření svazků různého určení, jako průlomových dělostřeleckých divizí a sborů, kanónových dělostřeleckých divizí, protiletadlových dělostřeleckých divizí, minometných divizí, samostatných dělostřeleckých brigád a pluků, samostatných stíhacích protitankových dělostřeleckých brigád a pluků, samostatných minometných brigád a pluků, samostatných raketometných brigád, samostatných samohybných dělostřeleckých brigád a pluků. Na začátku roku 1945 představovalo dělostřelectvo zálohy hlavního velení téměř 50 procent veškerého dělostřelectva pozemních vojsk. Velké dělostřelecké svazky, kterými disponovalo hlavní velení, dovozovaly používat je soustředěně, hromadně a vytvářet vysoké hustoty hlavních na rozhodujících směrech.

Sovětské dělostřelectvo splnilo úkoly v průběhu války nejen proto, že se kvalitativně a kvantitativně rozvíjelo, že se zdokonalovala jeho organizační struktura, ale také proto, že se zefektivňovalo jeho použití v bojové činnosti.

Důležitým opatřením, které mělo zásadní význam pro zlepšení řízení zvláště velkých uskupení dělostřelectva v operacích, byla změna uskutečněná vrchním hlavním velením v roce 1942, kdy funkce náčelníka dělostřelectva byla nahrazena funkcí velitele dělostřelectva. Zavedením funkcí velitelů dělostřelectva, kteří byli u frontů a armády členy válečných rad, zdůraznilo růst úlohy dělostřelectva.

Velký význam pro další zvýšení efektiv-

nosti použití dělostřelectva měla směrnice vrchního hlavního velení č. 03 z 10. 1. 1942, která určovala nový způsob bojového použití dělostřelectva při průlomu obrany. Ve směrnici bylo uloženo, aby se ke zvýšení účinnosti dělostřelecké podpory a efektivnosti útoku pěchoty přešlo od praxe dělostřelecké přípravy k dělostřeleckému útoku.

Za protiútok u Stalingradu byl poprvé uskutečněn dělostřelecký útok v plném rozsahu. Tam byla také získána první zkušenost z organizace zabezpečení zasazení rychlých vojsk do průlomu. V protiútku poprvé působily tři dělostřelecké divize zálohy hlavního velení a tím byl položen základ nové cestě výstavby dělostřelectva zálohy hlavního velení. Přechod Sovětské armády k rozsáhlé útočné činnosti vyžadoval vytvoření silných dělostřeleckých uskupení pro průlom a umlčování obrany nepřítel.

V bitvě u Kurska byla k rozbití fašistických úderných uskupení poprvé vytvořena silná protitanková a protidělostřelecká obrana. Hustota protitankového dělostřelectva dosáhla 24 hlavních na 1 km fronty. Celková hustota dělostřelectva byla asi 92 hlavních na 1 km fronty.

Jednou z důležitých podmínek k dosažení úspěchu za protiútok u Kurska bylo důsledné uplatňování principů hromadného zasazení dělostřelectva na rozhodujících směrech. Tento princip se realizoval také ve strategických útočných operacích 3. období Velké vlastenecké války. Jestliže v běloruské operaci byla hustota dělostřelectva 210–226, ve viselsko-oderské 200–280, pak v berlínské operaci již 280 až 320 hlavních na 1 km úseku průlomu.

V průběhu války nepřetržitě narůstala hloubka současného umlčení obrany nepřítel a hloubka dělostřelecké podpory útoku pěchoty a tanků. Hloubka umlčování nepřátelské obrany činila v období let 1941–1942 1,5–2 km, v roce 1944 6–8 km a v roce 1945 10–12 km. To znamená, že vzrostla více než 4–5krát.

Také sovětské reaktivní dělostřelectvo, které se zrodilo na počátku Velké vlastenecké války, prošlo slavnou bojovou cestou. Vyrostlo v nový, perspektivní druh dělostřelectva, které mělo vlastní systém zbraní, organizaci, metody vedení palby a formy bojového použití.

Palba reaktivního dělostřelectva byla součástí celkového systému dělostřelecké palby a zaujímal v ní stále důležitější místo. V průběhu útočných operací se zdokonalovalo řízení palby reaktivního dělostřelectva. Princip hromadění reaktivního dělostřelectva na hlavních směrech nalezl široké uplatnění. U armád, které útočily

na hlavních směrech, se vytvářely armádní skupiny raketometných útvarů, které se často dělily na podskupiny podle počtu sborů prvního sledu.

Všechny útočné operace byly zpravidla zahajovány salvou raketometných útvarů. Ke konci dělostřelecké přípravy bylo používáno salv raketometů ke zvýšení hustoty palby před ztečí pěchoty a tanků.

V obraně se reaktivní dělostřelectvo používalo nejen proti živé síle, ale i proti tankům. Úkol plnilo především hromadnou palbou proti prostorům soustřeďování a proti silným tankovým uskupením.

V průběhu války byly zdokonalovány také metody vedení palby reaktivního dělostřelectva. Základní metodou byla salva oddílu.

V průběhu Velké vlastenecké války byly vypracovány a uplatňovány hlavní principy použití dělostřelectva. Patří mezi ně: hromadné nasazení dělostřelectva na hlavních směrech, manévr prostředky a

palbou ke splnění rozhodujících úkolů, nepřetržitá palebná podpora vojsk, těsná součinnost s jinými druhy vojsk a letectvem a nepřetržitě velení dělostřelectvu.

Zkušenosti z rozvoje a použití sovětského dělostřelectva ve Velké vlastenecké válce mají význam pro zkvalitňování vojenského umění a bojové použití dělostřelectva i v současných podmínkách. Sovětské dělostřelectvo přispělo významným podílem k vítězství sovětských ozbrojených sil nad fašistickým Německem a jeho spojenci. Za úspěšné splnění bojových úkolů bylo 2100 dělostřeleckých útvarů a svazků vyznamenáno řády, 1200 dělostřeleckým útvarům a svazkům byly uděleny čestné názvy, 137 dělostřeleckých útvarů a divízi bylo jmenováno gardovými, 1800 dělostřelcům byl udělen titul hrdiny Sovětského svazu. Toto vysoké ocenění je výrazem přínosu sovětských dělostřelců pro vítězství a jejich vysokého vojenského mistrovství a morálně politického uvědomění.

СОДЕРЖАНИЕ

Министр обороны СССР Маршал Советского Союза С. Л. Соколов	
Опыт Великой Отечественной войны и его значение в современных условиях	3
Статья перепечатанная из специального выпуска советского журнала „Военная мысль“, изданного в честь 40 летней годовщины великой победы СССР над фашистской Германией. Автор обобщает опыт из операций начального периода Великой Отечественной войны и определяет принципы, которые необходимо применять в оперативной и боевой подготовке в настоящее время.	
Из выступления Маршала Советского Союза Г. К. Жукова на военно-научной конференции группы советских войск в Германии (ноябрь – декабрь 1945 г.)	11
Статья содержит общие выводы намеренные к дальнейшему изучению опыта войны, к использованию боевого опыта в подготовке штабов, командного состава и войск.	

Ярослав Кратохвил, кандидат военных наук	
Место и роль ЧНА в Варшавском Договоре	20
Автор подчеркивает общий характер обороны социализма с его интернациональными аспектами и требованиями к созданию внутренних и внешних условий для повышения обороноспособности государства.	

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Некоторый опыт из оперативно-стратегического учения ПИТ-84	
Полковник Здзек Сватощ	
Оперативное искусство	25
Автор статьи рассматривает некоторый опыт из области оперативного искусства. Он обращает особое внимание на планирование и подготовку операции, организацию и ведение оборонительной операции, контратаки (контрудары), охват, обход, ОМГ, а также на преодоление водных препятствий.	
Полковник Карел Куба	
Тактика	30
Автор из опыта указанного учения останавливается на вопросах управления войсками, ведения наступления, огневого поражения противника, инженерной подготовки позиций, а также на вопросах применения противотанковых резервов.	
Полковник Вацлав Лготски, кандидат военных наук, профессор	
Сорок лет строительства ПВО страны	35
Автор статьи рассматривает развитие противовоздушной обороны страны на отдельных этапах строительства ЧНА после освобождения Чехословакии Советской Армией.	
Полковник Карел Либл	
Устройство тактических и оперативных заграждений	41
Автор объясняет значение тактических и оперативных заграждений, их распределение, маневр и принципы устройства.	
Подполковник Богуслав Догнал	
Место и роль автомобильно-дорожного движения	49
Автор статьи разбирает систему планирования и управления этим видом движения по территории.	

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Новые средства вооруженной борьбы и характер современных наступательных операций	53
Актуальные вопросы современного наступательного боя	60
	95

ИНФОРМАЦИИ

Полковник Вацлав Мадера	
Реорганизация наземных войск армии США	67
Автор, исходя из военных подготовлений США к войне, объясняет организацию механизированной и бронетанковой дивизии „86“, ее количественный состав и показывает основные виды вооружения.	
Генерал-майор Мирослав Будски	
Химическое оружие армий НАТО	73
Автор характеризует химическое оружие, взгляды военных специалистов армии США на их применение, а также указывает количество накопленных резервов этого оружия в арсеналах армий НАТО.	
Капитан Иван Блага	
Принципы тылового обеспечения вооруженных сил НАТО	81
Автор объясняет программу тылового обеспечения с точки зрения мероприятий, касающихся объединения и координации тылового обеспечения вооруженных сил НАТО.	
Полковник Благовлад Бартак полковник Йосеф Новотны	
К некоторым актуальным вопросам нормативов международного права	86
Авторы объясняют основные исходные данные международного права, которые гарантируют государства социалистического общества, а также важнейшие правила международного военного права послевоенного периода.	
Полковник Карел Адам, кандидат военных наук, доцент	
Советская артиллерия в годы Великой Отечественной войны	92
Автор характеризует развитие и использование артиллерии в Великой Отечественной войне, а также ее значение в подавлении и уничтожении противника, как в обороне, так и в наступлении.	